

MALTA

**QORTI ĊIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMĦALLEF
JOSEPH R. MICALLEF**

Seduta tal-25 ta' Settembru, 2003

Ċitazzjoni Numru. 2405/2000/1

**MIDDLE SEA INSURANCE p.l.c., kif surrogata fid-
drittijiet tal-assikurat tagħha s-soċjeta' Auto Sales
Limited sew bil-polza kif ukoll bil-liġi**

vs

**THE CARGO HANDLING COMPANY LTD. u S.
Mifsud & Sons Limited, u dina bħala aġent tal-
armaturi tal-Bastiment "Jolly Grigio"**

Il-Qorti:

Rat l-Att taċ-Ċitazzjoni mressaq fis-6 ta' Novembru, 2000,
li bih il-kumpannija attriċi ippremettiet:

Illi l-assikurat tas-soċjeta' attriċi s-soċjeta' Auto Sales
Limited impurtat karozza tat-tip Mercedes Benz, mudell
CLK 200, bin-numru ta' "chassis"
WDB.208435.2T.035283, illi wasslet Malta fis-16 ta'
Novembru 1999 fuq il-bastiment "Jolly Grigio";

Illi meta l-karozza tgħabbiet fuq l-imsemmi bastiment ma kien fiha ebda danni kif jirriżulta mill-“bill of lading” Dok. “A”;

Illi meta ġiet ikkonsenjata lil Auto Sales Limited instabet danneġġjata kollox kif jirriżulta kemm mir-rapport tas-‘surveyor’ hawn anness u mmarkat Dok. “B” kif ukoll mit-Tally Sheet hawn annessa u mmarkata Dok. “C” liema danni jammontaw għal ħames mija u sebgħa liri maltin u tmienja u disgħin ċenteżmu (Lm507.98);

Illi s-soċjeta’ attriċi kif kienet obbligata li tagħmel ħallset lill-assikurat tagħha s-soċjeta’ Auto Sales Limited is-somma ta’ ħames mija u seba’ liri maltin u tmienja u disgħin ċenteżmu (Lm507.98) bħala kumpens għad-danni minnha sofferti u b’hekk ġiet surrogata fid-drittijiet kollha tagħha;

Illi s-soċjetajiet konvenuti jew minn minnhom huma unikament responsabbli għad-danni kollha sofferti mill-assikurat tas-soċjeta’ attriċi;

Għalhekk is-soċjeta’ attriċi talbet lil din l-Onorabbli Qorti għaliex m’għandhiex għar-raġunijiet premissi:

1. Tiddikjara lill-istess soċjetajiet konvenuti jew minn minnhom responsabbli għad-danni kollha sofferti mill-assikurat tas-soċjeta’ attriċi;

2. Konsegwentement tikkundannhom iħallsu jew minn minnhom lis-soċjeta’ attriċi s-somma ta’ ħames mija u seba’ liri maltin u tmienja u disgħin ċenteżmi (Lm507.98) danni sofferti mill-assikurat tas-soċjeta’ attriċi kif fuq ingħad;

Bl-ispejjeż u bl-imgħax legali mill-20 ta’ Ġunju 2000 kontra s-soċjetajiet konvenuti ngunti minn issa biex jidhru għas-subizzjoni;

Kopja Informali ta' Sentenza

Rat id-Dikjarazzjoni maħlufa u n-Nota tax-Xiehda tal-kumpannija attriċi, flimkien mat-tliet (3) dokumenti mehmuzin magħha;

Rat in-Nota mressqa fil-31 ta' Jannar, 2001, li biha l-kumpannija mħarrka S. Mifsud & Sons Limited eċċepiet:

1. Preliminarjament illi din il-Qorti hija inkompetenti tiegħu konjizzjoni tal-kawża *ratione valoris*, stante li din tispetta lill-Qrati Inferjuri;

2. Sussidjarjament u bla preġudizzju għall-premess illi in kwantu d-domandi attriċi huma diretti kontra soċjeta' eċċippjenti dawn għandhom jiġu rigettati bl-ispejjeż stante li huma ma humiex responsabbli għall-allegati danni billi l-istess merkanzija giet karikata abbord f'kundizzjoni danneġġjata u dan kif sejjer jirriżulta waqt it-trattazzjoni tal-kawża;

3. Salvi eċċezzjonijiet oħra;

Rat id-Dikjarazzjoni maħlufa u n-Nota tax-Xiehda tal-kumpannija mħarrka S. Mifsud & Sons Limited;

Rat in-Nota mressqa fil-31 ta' Jannar, 2001, li biha l-kumpannija mħarrka The Cargo Handling Company Limited eċċepiet:

1. Preliminarjament, is-soċjeta' konvenuta teċċepixxi l-*lis alibi pendens* stante illi hemm pendenti quddiem din l-Onorabbli Qorti kawża oħra fl-istess ismijiet li tirrigwarda l-istess mertu, u cioè' ċ-ċitazzjoni numru 2404/00JRM li tinsab appuntata fuq l-istess lista taċ-ċitazzjoni preżenti; Illi, mingħajr preġudizzju għall-mertu ta' din il-vertenza, peress illi din kawża saret inutilment, is-soċjeta' eċċippjenti ma għandhiex tbat i spejjeż;

2. Preliminarjament ukoll, in-nuqqas ta' ġurisdizzjoni *rationae valoris* ta' din l-Onorabbli Qorti sabiex tiddeċiedi l-vertenza proposta mis-soċjeta' attriċi, il-valur ta' liema vertenza, *ex admissis*, ma jeċċedix is-somma ta' ħames mija u seba' liri u tmienja u disgħin

ċenteżmu (Lm507.98) li għalhekk jaqa' fl-ambitu tal-Onorabbli Qorti tal-Maġistrati (Malta) a tenur ta' l-artikolu 47(1) tal-Kap. 12 tal-Ligijiet ta' Malta;

3. Illi, subordinatament u mingħajr preġudizzju għas-suespost, jinkombi fuq is-soċjeta' attriċi li tipprova illi l-allegati danni seħħew waqt li l-vettura *de quo* kienet taħt il-kontroll effettiv u supervizjoni assoluta tas-soċjeta' eċċipjenti u li l-istess vettura giet konsenjata lilha mingħajr l-istess danni;

4. Illi, mingħajr preġudizzju għas-suespost, it-talbiet attriċi huma infondati fil-fatt u fid-dritt stante illi s-soċjeta' eċċipjenti mhix responsabbli għall-allegati danni iżda dejjem qdiet l-obbligi tagħha skond il-ligi;

5. Illi, mingħajr peġudizzju għas-suespost, is-soċjeta' eċċipjenti dejjem aġixxiet bħala *bonus paterfamilias* fil-konfront tal-merkanzija fdata lilha u għalhekk ukoll mhix responsabbli għall-allegati danni u nuqqasijiet lamentati;

6. Illi, subordinatament u mingħajr preġudizzju għas-suespost, l-ammont pretiz huwa eċċessiv u għalhekk huwa kontestat;

7. Salv eċċezzjonijiet oħra;

Rat id-Dikjarazzjoni maħlufa u n-Nota tax-Xiehda tal-kumpannija mħarrka The Cargo Handling Co. Ltd.;

Rat il-verbal tas-smiġħ tal-21 ta' Frar, 2001, li bih il-kumpannija mħarrka The Cargo Handling Co. Ltd. irtirat l-ewwel eċċezzjoni tagħha;

Rat in-Nota mressqa mill-kumpannija attriċi fit-22 ta' Frar, 2001¹, b'dokument meħmuż magħha għall-finijiet tal-eċċezzjoni preliminari tal-kompetenza tal-Qorti *ratione valoris*;

¹ Paġġ. 40-9 tal-proċess

Kopja Informali ta' Sentenza

Rat id-Degriet tagħha tat-23 ta' Mejju, 2001, li bih tat żmien lill-partijiet biex iressqu noti ta' sottomissjonijiet dwar l-imsemmija eċċezzjoni;

Rat in-Nota ta' Sottomissjonijiet imressqa mill-kumpanija attriċi² waqt is-smiġħ tal-11 t'Ottubru, 2001;

Rat in-Nota mressqa mill-kumpanija mħarrka S. Mifsud & Sons Ltd., b'kopja meħmuża magħha³;

Rat l-atti kollha tal-kawża;

Semgħet lill-avukati tal-partijiet;

Rat id-Degrieti tagħha tad-29 ta' Novembru, 2001, tal-21 ta' Frar, 2002, tas-16 ta' Mejju, 2002, tat-3 ta' Lulju, 2002, tal-14 ta' Novembru, 2002, tal-20 ta' Marzu, 2003, u tat-3 ta' Lulju, 2003, li bihom ħalliet il-kawża għas-sentenza dwar l-eċċezzjoni preliminari tal-kompetenza tal-Qorti li tisma' l-kawża minħabba l-valur tagħha;

Ikkunsidrat:

Illi din azzjoni għad-danni. Il-kumpanija attriċi, bħala assikuratriċi u kif surrogata fil-jeddijiet tal-assikurata tagħha, qegħda tfittex li titħallas lura s-somma li hija ħallset lill-assikurata tagħha biex tagħmel tajjeb għall-ħsara mġarrba f'karozza li hija gābet Malta bil-baħar. Il-kumpanija attriċi qegħda żżomm lill-kumpaniji mħarrkin responsabbli għall-imsemmija ħsarat u biex iħallsuha d-danni. Il-kumpanija attriċi qegħda titlob ħlas ta' ħames mija u seba' liri Maltin u tmienja u disgħin ċenteżmi (Lm 507.98) bħala danni mġarrba mill-assikurata tagħha u mħallsin minnha lill-istess assikurata;

Illi l-kumpaniji mħarrkin laqgħu, fost l-oħrajn, bl-eċċezzjoni preliminari li din il-Qorti m'għandhiex is-setgħa li tisma' l-kawża minħabba li l-valur tal-istess kawża huwa

² Paġġ. 58 sa 60 tal-proċess

³ Paġġ. 63-4 tal-proċess

dak tal-Qorti tal-Maġistrati. Hemm eċċezzjonijiet oħrajn, li madankollu jolqtu l-mertu;

Illi din is-sentenza qegħda tingħata dwar l-eċċezzjoni preliminari, ukoll minħabba li, min-natura tagħha jiddependi ħafna jekk il-Qorti tistax tgħaddi jew le biex tqis l-azzjoni;

Illi mill-fatti li joħorġu mill-atti tal-kawża jirriżulta li karozza ġdida tal-għamla *Mercedes Benz CLK200 Cabriolet* tgħabbiet fuq il-bastiment "*Jolly Grigio*" fil-port ta' Ġenova, fl-Italja, nhar il-11 ta' Novembru, 1999, kif jidher mill-polza ta' kariku relattiva⁴. Il-bastiment daħal f'Malta fis-16 ta' Novembru u l-karozza nħattet minn fuqu dak inhar stess u l-għada ttieħdet mill-konsenjatarja fil-pussess tagħha. Minħabba li dehru xi ħsarat fuq il-karozza, intalab li jsir *survey* fuqha. Dan sar fit-18 ta' Novembru, 1999⁵. Kienet inħarġet polza ta' assikurazzjoni dwar l-istess vettura lejliet li tgħabbiet fuq il-bastiment⁶ qabel ma nġiebet Malta. Il-kumpannija konsenjatarja kitbet liż-żewġ kumpanniji mħarrkin f'din il-kawża biex iżzommhom responsabbli għall-ħsarat li ġarrbet il-karozza⁷. L-ebda waħda minnhom ma aċċettat ir-responsabbilta'⁸. Il-ħsarat issewwew u l-kumpannija attriċi għamlet tajjeb għalihom billi fl-20 ta' Ġunju, 2000, ħallset lill-kumpannija konsenjatarja s-somma msemmija fl-Att taċ-Ċitazzjoni⁹. Fis-6 ta' Novembru, 2000, infetħet il-kawża;

Illi għal dak li jirrigwarda l-aspetti ta' dritt, jingħad li l-eċċezzjoni taħt eżami tintrabat ma' dak li jipprovdi l-artikolu 741 tal-Kapitolu 12 tal-Liġijiet ta' Malta. Huwa ċar li din tintrabat mal-paragrafu (b) tal-imsemmi artikolu flimkien mal-artikolu 746, li jirreferi għall-artikoli miġjubin warajh. Skond l-artikolu 747(1) tal-Kap 12, kawża ta' valur inċert jew indeterminat titqies dejjem li taqbeż il-kompetenza tal-qorti ta' ġurisdizzjoni limitata. Fost it-tliet ċirkostanzi li l-liġi ssemmi bħala kawżi ta' valur indeterminabbli wieħed isib dawk il-kawżi li fihom il-valur

⁴ Dok "A", f'paġ. 5 tal-proċess

⁵ Dok "B", f'paġġ. 6-8 tal-proċess

⁶ Dok f'paġ. 9 tal-proċess

⁷ Dokti f'paġġ. 19 u 21 tal-proċess

⁸ Dokti f'paġġ. 20 u 22 tal-proċess

⁹ Dok "Ċ", f'paġ. 24 tal-proċess

tal-ħaġa ma jirriżultax mit-talba attriċi u lanqas jista' jiġi determinat kif jingħad fl-artikoli l-oħrajn li jikkellmu dwar id-determinazzjoni tal-valur tal-kawża. Dan ifisser, mela, li jekk il-valur ma jissemmiex fit-talba attriċi ma jgibx, fih innifsu biss, li dik il-kawża hija waħda ta' valur inċert jekk dak il-valur huwa determinabbli;

Illi, madankollu, jibqa' l-fatt li fejn il-valur ta' talba huwa inċert jew mhux determinat, il-Qorti xierqa biex tisma' dik it-talba skond ir-rieda espressa tal-liġi hija din il-Qorti¹⁰. Dan ukoll jagħmel parti mit-tifsira li taw il-Qrati tagħna għar-rigward, fejn gie stabilit b'awtorita' li l-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili (u mhux il-Qorti inferjuri) kienet kompetenti tisma' l-kawża għax l-attur ressaq talba għal-likwidazzjoni ta' danni, minkejja li fl-istess waqt iċċensuratu talli messu kien jaf li l-ogħla ammont ta' kumpens li seta' jieħu ma kien qatt jisboq ammont li joħroġ mill-kompetenza ta' dik il-Qorti inferjuri¹¹;

Illi huwa għalhekk li jingħad li, bħala regola, l-kompetenza tal-Qorti hija meqjusa fuq kollox u qabel kull konsiderazzjoni tal-eċċezzjonijiet, mit-termini nfushom tat-talba attriċi billi huwa dak l-att promotur kif imressaq (bil-premessi u t-talbiet marbuta magħhom) li jiddefinixxi l-wisgħa u l-limiti tal-kompetenza tal-Qorti biex tisma' l-każ¹²;

Illi l-imsemmija regola ewlenija hija komplimentata bl-oħra fejn jingħad li l-kwestjoni ta' kompetenza ma tkunx determinata biss minn dak li jingħad fl-azzjoni attriċi, imma wkoll minn dak li jressaq l-imħarrek bħala eċċezzjoni¹³. Kemm hu hekk, fis-sentenza mogħtija minn din il-Qorti (diversament presjeduta) fil-5 ta' Novembru, 1992, fil-kawża fl-ismijiet Giuseppe Borġ vs Maria Mizzi et¹⁴ ingħad li "għall-fini tad-determinazzjoni tal-kompetenza

¹⁰ Art 32 tal-kap 12

¹¹ Ara, per eżempju, App. Ċiv. 4.11.1963 fil-kawża fl-ismijiet *Gatt vs Mifsud* (Kollez. Vol: XLVII.i.406)

¹² App. Ċiv. 7.10.1997 fil-kawża fl-ismijiet *Frankie Refalo noe vs Jason Azzopardi et* (mhix pubblikata)

¹³ App. Inf. 31.7.1996 fil-kawża fl-ismijiet *Anthony Żammit vs Joseph Ellul noe* (mhix pubblikata); u ara wkoll art. 754 tal-Kap 12

¹⁴ P.A. JSP [Ċitazz. 1104/92]

tal-Qorti, għandu jittieħed kont mhux biss tat-talbiet attriċi imma wkoll tal-eċċezzjonijiet tal-konvenut”;

Illi ngħad ukoll li meta l-mertu ta' xi talba attriċi jkun ta' valur indeterminat, il-Qrati superjuri jkollhom is-setgħa li jjsimgħu l-kawża, minkejja li xi talbiet oħrajn jaqgħu fi ħdan il-kompetenza tal-Qrati inferjuri¹⁵;

Illi, min-naħa l-oħra, l-liġi tgħid li l-valur ta' kawża huwa determinat mit-talba meta tali talba hija għall-ħlas ta' somma determinata¹⁶. Il-kriterju tal-valur ta' kawża jstabilixxi quddiem liema Qorti għandha titressaq kawża, sakemm il-materja tal-kawża nnifisha ma tkunx waħda li tabilfors trid tinstama' minn Qorti partikolari: bl-artikolu 47 tal-Kapitolu 12 tal-Liġijiet ta' Malta hija illum determinata wkoll il-kompetenza tal-Qorti tal-Maġistrati. Dan l-artikolu jrid jinqara flimkien mal-artikolu 32(3) tal-istess Kodiċi;

Illi l-kumpannija attriċi, fis-sottomissjonijiet tagħha biex twaqqaq l-eċċezzjoni, targumenta li l-kwestjoni li dwarha fetħet il-kawża hija waħda ta' natura prettament kummerċjali u għalhekk hija kawża li, meta kienet għadha mwaqqfa, kienet taqa' taħt il-kompetenza tal-Qorti tal-Kummerċ. Billi bil-bidliet li seħħew fil-liġi proċedurali bit-tneħħija tal-Qorti tal-Kummerċ il-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili daħlet minflok dik il-Qorti, allura l-kawża taqa' fil-kompetenza ta' qorti superjuri. Hija tgħid li bis-saħħa tal-artikoli 32(2) u 47(3) tal-Kap 12 u l-artikolu 547 tal-Kap 13, hija din il-Qorti biss li għandha s-setgħa tisma' l-kawża mressqa minnha, indipendentement mill-valur tal-kawża. Fi kliem ieħor, il-kumpannija attriċi tqis li l-kwestjoni tal-kompetenza tal-Qorti fuq valur tal-kawża ma tapplikka xejn għal azzjoni bħal tagħha;

Illi, min-naħa tagħhom, il-kumpanniji mħarrkin ma tantx xeħtu dawl dwar l-eċċezzjoni mqanqla minnhom stess, u ma jstax jingħad li ressqu xi sottomissjonijiet dwarha. Iżda minħabba li kwestjoni ta' kompetenza toħloq aspekk ta' ordni pubbliku, din il-Qorti ma tistax twarrab l-

¹⁵ App. Ċiv. 12.2.2001 fil-kawża fl-ismijiet *Pauline Mizzi et vs Concetta Key*

¹⁶ Art. 748(a) tal-Kap 12

eċċezzjoni bħallikieku kienet tiddependi minn xi prova li jridu jressqu l-eċċipjenti nfushom;

Illi jekk wieħed iħares lejn id-dispożizzjonijiet tal-liġi, wieħed isib li l-argument tal-kumpannija attriċi jittradixxi nuqqas ta' apprezzament xieraq u sewwa ta' dak li trid il-liġi. Il-kawżi li l-Qorti tal-Maġistrati ma tistax tqis huma dawk imsemmija fl-artikolu 74(3), bħalma l-kawżi li jinstemgħu mill-Prim'Awla huma dawk imsemmijin fl-artikolu 32. Il-kawża mressqa mill-kumpannija attriċi ma taqa' taħt l-ebda waħda minn dawn iż-żewġ dispożizzjonijiet. Għalhekk, il-kwestjoni tal-valur tal-kawża huwa rilevanti. Li kieku wieħed kellu jargumenta mod ieħor, kieku ħwejjeġ li jitqiesu bħala atti ta'kummerċ (bħal azzjonijiet kambjarji) ma jkunu jistgħu qatt jitressqu quddiem il-Qrati inferjuri, meta dan m'huwiex il-każ;

Illi lanqas jista' jingħad li ħwejjeġ li jolqtu kwestjonijiet marittimi jinstemgħu tabilfors mill-Qrati superjuri, irrispettivament mill-valur tal-kawża. Is-sentenza li l-kumpannija attriċi ressqet kopja tagħha¹⁷, mhux talli ma tgħinx l-argument tal-istess kumpannija attriċi, imma talli tgħid il-kontra billi tqis il-kwestjoni tal-kompetenza *ratione valoris* bħala pertinenti f'każ sewwasew bħal dak imressaq f'din il-kawża mill-kumpannija attriċi. Min-naħa l-oħra, bosta huma s-sentenzi tal-Qrati tal-Maġistrati fil-kompetenza ċivili tagħhom fejn hemm ribadit il-prinċipju li huma għandhom kompetenza li jqisu ħwejjeġ li qabel kienu jaqgħu taħt il-kompetenza tal-Qorti tal-Kummerċ, ladarba fl-1995 tneħħa l-artikolu 38 tal-Kap 12 u miegħu tneħħiet il-Qorti tal-Kummerċ¹⁸;

Illi, għalhekk, meta wieħed iqis li t-talba magħmula f'din il-kawża u jara li din hija talba għal somma determinata, u meta wieħed jikkonsidra wkoll li n-natura tal-azzjoni m'hijiex waħda minn fost dawk li l-liġi tgħaddi bla distinzjoni fis-setgħa tal-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili, allura l-konklużjoni waħdanija li wieħed jasal għaliha hi li l-kwestjoni tal-valur tal-kawża huwa rilevanti. F'dan il-każ,

¹⁷ P.A. GCD 30.4.1999 fil-kawża fl-ismijiet *Formosa & Camilleri boe vs Sea Malta Company Ltd. et*

¹⁸ Ara, per eżempju, Maġ. Ċiv. DM 12.1.2001 fil-kawża fl-ismijiet *Adrian Mifsud noe et vs Joseph Apps et noe* (li kienet tirrigwarda każ ta' kontrostalliji) u r-riferenzi magħmulin fiha

Kopja Informali ta' Sentenza

u sa minn mindu tressqet il-kawża, joħroġ li l-kawża ma kinitx ta' kompetenza ta' din il-Qorti;

Illi, minħabba f'hekk, il-Qorti ssib li l-eċċezzjoni tal-kumpannija mħarrkin dwar il-valur tal-kawża tirriżulta mistħoqqa;

Għal dawn ir-raġunijiet, il-Qorti qegħda tiddeċiedi billi:

Tilqa' l-ewwel eċċezzjoni tal-kumpannija mħarrka S. Mifsud & Sons Limited u t-**tieni eċċezzjoni** tal-kumpannija mħarrka The Cargo Handling Company Limited, u tiddikjara li din il-Qorti m'għandhiex is-setgħa li tisma' l-kawża minħabba l-valur; u

Tefles lill-kumpannija mħarrkin milli jibqgħu iżjed fil-ġudizzju, bi spejjeż kontra l-kumpannija attriċi.

Moqrija

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----